



education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

MOPHATO 12

SETSWANA PUOTLALELETSO YA NTLHA (FAL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

NGWANAITSEELE 2009

MEMORANTAMO

MADUO: 70

Memorantamo o, o na le ditsebe di le 15.

KAROLO YA A: PADI**POTSO 1*****Bogosi kupe – DPS Monyaise***

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Matlhodi o pateletswa go nyalana le monna a sa mo rate e bile a sa mo itse fela ka ntlha ya ngwao le setso.
- Batsadi ba lemoga gore Matlhodi o godile ka a na le dinyaga di le 30 e bile go na le kgonego ya gore a ka nna lefetwa, ba bona go le botoka gore a phutisiwe meseme, dikika le metshe mme a isiwe kwa monneng yo a mmatletsweng.
- Dithaka tsa ga Matlhodi di tserwe tsotlhe go setse ena fela.
- Lenyalo la patelediwa le kgatlhanong le seane se se reng pelo e ja serati, sebatlelwa ga e se rate.
- BorraOshupile ba newa sego sa metsi ntle le mathata.
- Lenyalo la Setswana le pateletsa batho go nyalana ntle le go botsa dipotso.
- Mmaagwe Matlhodi o umakiwa jaaka motho yo o tshwaratshwarang mo motseng e bile ba kaya gore ka gongwe ke ka moo Matlhodi a sa nyalweng.
- Matlhodi o nyalwa ke Oshupile mme ba nna mmogo go fitlhela ena Oshupile a ya ga maotwana hunyela.
- Matlhodi ga a emela go utlwa gore mang a reng, o fitlha Oshupile ka letsatsi le a latotsweng ka lona.
- Tukisang o kgatlhanong le kakanyo e. O gopotsa Matlhodi gore o ne a sa rate Oshupile a tshela fela o mo kopa gore a mo tlotle jaaka a sa tlhole a tshela.
- Matlhodi o a itse gore go na le mongwe yo a neng a ithopetse ena e bile a mo rata.
- Mmaagwe Matlhodi ga a rate fa Modimoeng a ka nyala Matlhodi ntekwana ka nako eo Matlhodi o imile ngwana wa ga Modimoeng e leng Obakeng.
- Obakeng o kopana le Modimoeng morago ga go reka mekodue ya dikgomo kwa fantising mme o utswa dikgomo tsa mmuso kwa kampeng.
- Modimoeng o feleletsa a kopane le Matlhodi mme morago ba nna mmogo ka boitumelo.

[35]**KGOTSA****POTSO 2*****Bogosi kupe – DPS Monyaise***

- 2.1 Bontsalae ba ne ba leka go mo usetsa/digela mo molapong gore a betwe ke metsi/yo mmotlana a ne a mo bula tlhogo ka bothale/o ne a latofadiwa ka molato o a sa o dirang. (2)
- 2.2 O ne a ba gogela kwa logageng. (2)
- 2.3 Nako – bogologolo ka gonne go buiwa ka dikgomo, bogosi le lenyalo la setso. Lefelo – Phiritona gonne ditraglo tse dintsi tsa padi di diragalela kwa teng. (4)

- 2.4 -Ga a reetse dikgakololo – O gana go reetsa kgakololo ya ga Tukisang mabapi le go bolokwa ga ga Oshupile. (3)
 -O boikobo – O dumetse fa batsadi ba mo nyadisa Oshupile le fa a ne a sa mo rate. (3)
 -Ga a tlotle setso – O boloka monna ka tsatsi le a latotsweng ka lona. (3)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 2.5 Tukisang o begetse kgotlatshekelo maaka ka gore Obakeng ke ena a kgaotseng bothale ba lesaka la kwa kgosing. (2)
- 2.6 -O ne a ile go reka mekodue gore a tle a kgone go lema. (2)
 -O tlogela mekodue e a e rekileng mo kampeng ya mmuso mme o gapa dikgomo tsa puso. (2)
- 2.7 Ke ne ke tla bula kgetse ya go senngwa leina/semelo. (2)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 2.8 -Tukisang ke kgaitsadie Matlhodi (2)
 -Modimoeng ke rraagwe leitibolo la ga Matlhodi/Modimoeng ke rraagwe Obakeng yo e leng morwa Matlhodi. (2)
- 2.9 Ke phorogotlho ya monna e bile o a tshabega. (2)
- 2.10 Matlhodi o ne a rata Modimoeng mme batsadi ba mo pateletsa go nyalana le Oshupile. (2)
- 2.11 Botlhoko/Mathata a a tlisiwang ke tseo ya setso. (2)

[35]

KGOTSA

POTSO 3

Morabaraba – SJ Lebethe

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Mpute ke tsala ya ga Ntshimane mme o ratana le Bontle, Ntshimane ena ka fa letlhakoreng le lengwe o ratana le Morwesi.
- Morwesi o utlwisiwa botlhoko ke fa a etela mmangwaneagwe mme Ntshimane a sala a etela Bontle yo a ithayang a re ke tsala ya gagwe.
- Ntshimane o dira moletlo fela Morwesi yo a solofelang a ka tshedisana le ena ga a tle moletlong.
- Mpute o bona tšhono mme o kopa Morwesi go tsamaya nae kwa Ga-Rankuwa kwa ntle ga go itsise Ntshimane kgotsa Bontle.
- Kwa Ga-Rankuwa Mpute o ya le Morwesi kwa moletlong wa diphala, morago ba ya moletlong, Mpute o ntsha mokgwa wa gagwe, o nwa bojalwa.
- Morwesi o makadiwa ke mokgwa o, e bile o mo lopa go boela gae lona letsatsi leo.
- Ntshimane o lemoga fa Morwesi a ile le Mpute kwa Ga-Rankuwa o tswa mo go ena ka a lemoga gore ga a tlhole a mo rata.

- Ntshimane o kopana le Mmule mo beseng fa a tswa Bethane a le mo beseng e e yang kwa Tshwane, o rata Mmule a mo tshololela pelo ya gagwe. Ba a ratana.
- Ka malatsi a boikhutso a mariga Ntshimane a tshwanelwa ke go ya Gauteng go bona mangwaneagwe dibeke di le tharo.
- Mpute o lemoga fa Ntshimane a seyo, mme o bolelela Mmule maaka ka ga kamano ya gagwe le Morwesi.
- Ntshimane fa a boa o fitlhela Mmule a ratana le Mpute.
- Ntshimane o bona gore botoka a ikopele lerato mo go Bontle.
- Ga ba dumalane ka sepe le fa Bontle a na le kgatlhego.
- Mpute o tsamaya le Bontle ka a siilwe ke bese.
- Mpute le Bontle ba swa mo kotsing ya sejanaga.

[35]

KGOTSA

POTSO 4

Morabaraba – SJ Lebethe

- 4.1 -Mpute ke tsala ya ga Ntshimane fela kwa thoko o ratana le lekgarebe la ga Ntshimane. (2)
 -Morwesi le Bontle ke ditsala fela Mpute o tlisa kgotlhang magareng ga bone ka go ratana le Morwesi. (2)
- 4.2 O pelothata – Ga a rekegele botshelo ba gagwe le a batho ba a tsamayang nabo. (3)
 Ga a na maikarabelo – Gonne o feleletsa a kgweetsa ka lobelo le le kwa godimo. (3)
 O lenyatso – Ga a tlotle molao wa tsela. (3)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 4.3 -Ke tsa segompieno (1)
 -Ntshimane o na le ditsala di le dintsi tsa basetsana mo e leng gore bogologolo go ne go sa tlwaelega. (2)
 -Rraagwe Ntshimane o mo adima sejanaga go tsamaya le lekgarebe la gagwe. (2)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 4.4 Ba ne ba bona kotsi ya sejanaga mme ba swa. (2)
- 4.5 Lorato lo lo sa tsepamang lo ka tlhola tlhakatlhakano mo matshelong a batho. Ntshimane le Mpute ke ditsala, Morwesi le Bontle ke ditsala fela ba a tsietsana ka go tseelana bakapelo. (3)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 4.6 Ke ne ke tla leka go buisana le ena kwa ntle ga go lwa maikaelo e le go mo lemosa fa a senya botsalano. (2)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 4.7 Nnyaya, gonne ga re itse gore mofenyi wa morabaraba o wa lorato ke mang. (2)

- 4.8 O ne a ile go batlela bomonnawe makwalo a botsalo. (2)
- 4.9 A/Nkosazana Dlamini-Zuma (2)
- 4.10 -Mmaagwe Morwesi o ne a sa kukege mafatlha fa Ntshimane a etela Morwesi.
-Mmaagwe Morwesi o tlogela Morwesi le Ntshimane go batla maungo ka maikaelelo a go ba neela nako ya go buisana pele ba ya kwa ga mmangwaneagwe Morwesi.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (4)

[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA A: 35**KAROLO YA B: TERAMA****POTSO 5*****Molatswana wa gaetsho – DMG Sekeleko***

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Bosalala o na le mosadi e bile gape o na le nyatsi e bong Mmeme.
- Bosalala o koba Nnuku mosadi wa gagwe mo ntlong.
- Mmemme o etela Bosalala mme ena Bosalala o mo tlogela a le nosi mo ntlong o etela ditsala.
- Bosalala o boa bosigo mme o a makala fa Mmemme a sa mmulele mojako.
- Rantleru ke lepodisa la mo motseng mme o a makala fa a utlwa Bosalala a kokota mojako wa ntlo ya gagwe mme go sena yo o bulang.
- Rantleru o akanya gore Nnuku yo e leng mosadi wa ga Bosalala o gana go bula gonne Bosalala a tlile bosigo.
- Rantleru o bona go le botoka le robiwe.
- Rantleru o roba lehati mme ba fitlhela Mmemme yo e leng lekgarebe la ga Bosalala a bolailwe.
- Mmemme o bolailwe ka go kgamiwa mme ga go itsiwe gore mmolai ke mang ka ntlha ya gore mejako yotlhe e ne e lotletsewe e bile le matlhabaphefo go sena fa a thubegileng teng.
- Rantleru o palelwa ke go rarabolola bothata jwa polao mme o kopa thuso go tswa kwa dikantorong tsa mapodisi.
- Feke o a goroga mme Bosalala o mo felela pelo gonne e le letagwa.
- Rantleru le Bosalala ba itaya Feke mme fela Feke ga a tlogele go ba thusa.
- Feke o lemosa Rantleru Le Bosalala gore mmolai wa ga Mmemme o tsene ka phatlha e ena Feke a tseneng ka yona fa a tla kwa go Bosalala mo bosigong joo.
- Feke o kopa gore bolao bo sutisiwe mme go bonagala motlhala wa motho o tswela kwa ntle ga ntlo.
- Feke o lemosa Rantleru le Bosalala gore ba lebe menwana le dipoletšhe mo mangoleng a Nnuku.
- Mosese, mangole le menwana tsa ga Nnuku di na le poletšhe.
- Nnuku o a dumela fa pele ga Feke, Bosalala le mapodisi gore ke ena a bolaileng Mmemme gonne a mo fitlhetse mo ntlong ya gagwe le Bosalala.
- Nnuku le Bosalala ba a golegwa ka ntlha ya polao ya ga Mmemme.

[35]

KGOTSA

POTSO 6***Bo tla sa jang – Collen Modise***

- 6.1 A lerato. (1)
Ba buisana ba tshegatshega ba ipaakanyetsa go ya go iketla kwa hoteleng. (2)
Phofu o bona fa mosadi wa gagwe a sa tlhole a le montle. (2)
- 6.2 Kwa ga Phofu. (2)
- 6.3 Ee, gonne o ne a ima ngwana gore a tle a pateletse Phofu gore a mo nyale/Selebaleng o bua fa Phofu a tshwanetse go tlhala mosadi wa gagwe a nyale ena. (2)
- 6.4 -O lenyatso – O nyetse fela o nna le nyatsi e bile o e tlisa kwa ntlong mosadi a ntse a le teng. (3)
-Ga a na lorato – O sotla mosadi ka mafoko e bile o tshegisa ka ena fa pele ga Selebaleng. (3)
-Ga a na boikarabelo – O tsaya madi a a ka bong a jewa ke mosadi wa gagwe o isa nyatsi ya gagwe hoteleng ka ona. (3)
- 6.5 -Phofu o ratana le Selebaleng phatlhalatsa. (2)
-Phofu o imisitse Selebaleng. (2)
-Lekgarebe la ga Phofu le nna le ena mo ntlong. (2)
- 6.6 O raya fa a tla kgona go nyala Selebaleng le go mo phedisa bophelo jo bo monate jwa go robala le go ja kwa dihoteleng. (2)
- 6.7 Selebaleng o wela mo lemeneng le a le ikepsetseng, ga go nne le lenyalo. Phofu o swa mo kotsing ya sejanaga o mo tlogela ka morwalo wa ngwana. (4)
- 6.8 Gore fa o direla mongwe bosula, bosula bo wela wena, jaaka Phofu a ne a direla Kgomotso bosula kwa bofelong o tlhagelwa ke bomadimabe o swa mo kotsing ya sejanaga./Fa o epela motho lemena go wela wena ka lona. (2)
- 6.9 Kgomotso o ne a utlwiwa botlhoko ke maitsholo a ga Phofu. (1)
Ke ne ke tla tlhala monna ke ye go ipatlela tiro. (2)
(Ela dikarabo tsa baithuti tlhoko.)
- 6.10 Ee, ka gonne ga a ka a mo tlhala e bile fa monna a bona kotsi ya sejanaga o utlwa botlhoko. (2)

[35]**KGOTSA**

POTSO 7***Khutsepe – EJ Sekati***

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa

- Rremogolo Ntlhake o rata go tlotlela ditlogolwana tsa gagwe e leng Tshepo le Nakedi ka ga botshelo jwa gagwe.
- Bogologolo pele go nna le dithelebišene, bagolo ba ne ba tseela ditlogolo tsa bona dinoolwana mo leisong ka maabanyane.
- Rremogolo Ntlhake o ne a ba bolelela ka fa a neng a bidiwa Khutsepe ka teng fa a gola.
- Gantsi rremogolo o ne a tlhola a ba bolelela le ka dipoko.
- Ba lemogile gore rremogolo o ne a tshaba sepoko.
- Ba ne ba apara lakane ba iphitlha ka fa morago ga lerako.
- Ba bitsa Khutshepe.
- Bana ba, ba ne ba itebetse gore bagolo fa ba ntse ba gola ba nna boi.
- Tshepo le Nakedi ba ne ba itumela e bile ba ja monate fa ba utlwa rremogolo a re fa a tshogile o a ngatega.
- Bogologolo fa ngwana a dule mo tseleng o ne a jewa ping.
- Ka basimane ba ne ba sa utlwe, ba ne ba notiwa.
- Thipe o ne a ba thusa mo go rremogolo ka go ba roma gore ba ye go gama maikaeleo e le gore ba seka ba utlwa fa a bua le rremogolo.
- Bana ba ne ba sa latlhe maitseo a bona a a sa nnang sentle.
- Rremogolo Ntlhake o ne a tshoswa ke sengwe le sengwe.
- Ba ne ba kgatlhwa ke go bona rremogolo a tshogile e bile a batla go ngatega.
- Basimane ba tshositse rremogolo ka letlametlo.
- Le fa rremogolo a ne a tshosiwa ke sengwe le sengwe fela o ne a rata basimanyana ba thata.

[35]**KGOTSA****POTSO 8*****Mosese, mosese, mangole le menwana – Shole J Shole***

- 8.1 Polao ya ga Mmemme/nyatsi ya ga Bosalala. (2)
- 8.2 Mmemme ke nyatsi ya ga Bosalala e bile o fitlhetswe a swetse mo ntlong ya ga Bosalala. (2)
- 8.3 O ka ya kgolegelong botshelo jwa gago jotlhe./O tla welwa ke bomadimabe. (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)
- 8.4 Ee, gonne o tlotse molao wa ditshwanelo tsa botho/Ke mmolai/O itseetse molao mo matsogong. (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)

- 8.5 Sekhukhuni se bonwa ke sebatladi. Nnuku o bolaile Mmemme a akanya gore ga go na go itsiwe gore ke ena mme o feleletsa a le kwa kgolegelong. (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (3)
- 8.6 -Nnuku le Mmemme ba lwela Bosalala yo e leng monna wa ga Nnuku. (2)
 -Rantleru ke lepodisi o latofatsa Bosalala ka setopo se ba se fitlhelang mo ntlong ya ga Bosalala. (2)
 -Nnuku le Bosalala ba lwa ka ntlha ya gore Bosalala o ratana le Mmemme. (2)
- 8.7 8.7.1 Nnuku ke mmolai – o bolaile Mmemme. (3)
 O pelothata – o kgama Mmemme e bile o mo itagaanya le setofo go fitlhela a tlhokafala. (3)
- 8.7.2 Rantleru o ne a dira tiro ya gagwe ka botswapelo – O kgona go tsamaya mo motseng a etse bosenyi tlhoko. (3)
 O na le nnete – Ke moagisanyi wa ga Bosalala fela ga a mo bipe o dira tiro ya gagwe jaaka lepodisi. (3)
 (Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.)
- 8.8 8.8.1 Setlhoa – Mmemme o fitlhelwa a sule mo ntlong ya ga Bosalala. (2)
 8.8.2 Tharabololo – Feke o thusa mapodisi go tshwara mmolai wa ga Mmemme. (2)
 8.8.3 Bokhutlo – Nnuku o kwa kgolegelong ka ntlha ya go bolaya Mmemme. (2)

[35]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: DIKGANKHUTSHWE***Ngatana ya lehumo – KM Mbonani le ba bangwe*****POTSO 9*****Moepalemema o a bo a le ikepela – BM Ditlhokwe***

Dirisa ruboriki ya maduo a a kana ka 35 go tshwaya ditlhamo tsa batlhatlhojwa.

- Ketlafenya o nyalane le Kerileng ngwana wa bahumi.
- Kerileng o fetogela Ketlafenya ka gone a sa dire.
- Ketlafenya o utlwa botlhoko e bile o ya kwa sekgweng go batla dikgong, kwa teng o a rapela e bile o rothisa keledi.
- Mmaagwe Kerileng o bona fa morwadie a sa tshwanela go itshokela lenyalo la ga Ketlafenya, ka jalo o mo tsenya mowa go tlhala monna wa gagwe ka ntlha ya fa e le modidi.
- Ketlafenya fa a ntse a rapela o rakana le monna wa mosweu yo e bile a mo utlhwelang botlhoko ka go mo naya tiro.
- Kerileng o ikutlwa sentle gore a ka se nnele monna yo o tlleng go dira jaaka *lejaraboy*.
- Kerileng o tlhala Ketlafenya.

- Ketlafenya o direla monnamogolo le mosadimogolo wa mosweu ba ba senang bana ka ntlha ya fa ba tlhokafetse botlhe.
- Bathapi ba gagwe ba rata mokgwa o Ketlafenya a nang le botshepegi le go rata thapelo.
- Monnamogolo le mosadimogolo ba a tlhokafala mme ba tlogelela Ketlafenya leruo lotlhe la bona mmogo le madi a a kwa bankeng.
- Ketlafenya ga a ikogomose o tshwaela badiri kgomo le nku, se se dira gore ba mo rate e bile ba mo tlotle.
- Ketlafenya o nyala Kereeditse ka letlaleanya fela ba tshela mmogo monate le bana ba ga Ketlafenya.
- Kwa gaabo Kerileng rraagwe o a tlhokafala, ba sotla badiredi ba bona e bile ba tlogela tiro.
- Mmaagwe o kgarakgatsa batho e bile leruo le a nyelela.
- Mmalenoko le Mmalemena ba fufegela rraagwe Ketlafenya ka morwa wa gagwe a mo agetse ntlo le go mo phedisa monate morago ga go nna mohumi.
- Mmalenoko e leng mmaagwe Kerileng o a tlhokafala, leruo le nyeletse lotlhe, Ketlafenya ga a nne le mowa wa ipusolosetso o tswelela go fitlha mosadi yo le fa a ne a mo diretse bosula.
- Kerileng o a sotlega morago ga gore batsadi ba gagwe ba tlhokafale o iphitlhela a imile, o leka go lemolola mpa fela dilo ga di tsamaye sentle e bile o a tlhokafala.
- Ketlafenya o boloka Kerileng ntle le go ngongorega, Ketlafenya o tshela monate le ba lelapa la gagwe.

[35]

KGOTSA

POTSO 10

Mogatsaka o tla nkgopola – BM Ditlhokwe

- | | | |
|------|---|-------------------|
| 10.1 | Mmadira ke mosadi wa ga Tatlhego wa dikgomo. | (2) |
| 10.2 | A go itshola.
Tatlhego o ne a tlogela go tlhokomela Mmadira mme a ratana le Ditshebo. | (1)
(2) |
| 10.3 | Botshelo mareledi. Tatlhego o ne a sotla Mmadira mme go a diragala gore le ene a sotlege ka ntlha ya fa a latlhegetswe ke tiro. | (3) |
| 10.4 | -O pelotelele – Le fa Tatlhego a tla masigo a mo tlhapatsa o ne a itshokile.
-O na le lerato la nnete – Morago ga gore Tatlhego a sotlwe ke lefatshe o a mo amogela jaaka monna wa gagwe.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) | (3)
(3) |
| 10.5 | -O feletswe ke tiro ya kwa ESKOM.
-Mmadira o boetse kwa gaabo.
-Ditsala di mo fetogetse. | (2)
(2)
(2) |
| 10.6 | -O ne a tlhapatsa Mmadira a mmitsa moopa.
-O ne a lala a goroga masigo a nole bojalwa.
-O ne a tshegisa Mmadira ka batho a ratana le Ditshebo.
(Dikarabo di le pedi fela.) | (2)
(2) |

- 10.7 -Tatlhego o bona tiro gape. (2)
-Tatlhego le Mmadira ba boa ba ratana gape jaaka banyalani. (2)
-Mmadira o a ima.
(Dikarabo di le pedi fela.)
- 10.8 -O senyegelwa ke bokamoso. (2)
-Batho botlhe ba a go tlhanogela. (2)
(Dikarabo di le pedi fela.)
- 10.9 Go nna le letlhoo le lentsi./Ga go nne le tirisano mmogo. (2)
- 10.10 ESKOM (1)
[35]

KAROLO YA D: POKO***Maboko* – LD Raditladi le ba bangwe****POTSO 11*****Lelobu* – BD Magoleng**

- 11.1 Boboi (2)
Go rata merela (2)
Le le maalomabe
(Di le pedi fela.)
- 11.2 Ke go itewa ka lefeelo. (2)
- 11.3 Ya go fetola mmala. (2)
- 11.4 Go iphemela/iphithela baba ba lona. (2)
- 11.5 Tlhatlhagano ya mafoko. (2)
- 11.6 E bontsha kgatelelo ya lefoko dibatana. (2)
- 11.7 a,b,b,a (2)
- 11.8 Lelobu ke segagabi se se gakgamatsang se e bileng se bontsha botlhale ka go iphemela ka ditsela di le dintsi. (1½)
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) **[17½]**

KGOTSA

POTSO 12***Fatshe la Batswana – LD Ratladi***

- 12.1 Kwa metseng ya sekgowa. (2)
- 12.2 Fatshe la Batswana, fatshe la bagale. (2)
- 12.3 a,a,b,b (2)
- 12.4 Tsa Batswana. (2)
- 12.5 Poeletsomodumo. (2)
- 12.6 A go sa itumela/letlhologelo. (2)
- 12.7 'Pelo ya me e kwa lefatsheng la Batswana.'/'Pelo ya me nna tota ga e mono sekgoeng.' (2)
- 12.8 A/Mothofatso. (2)
- 12.9 Ke lefatshe le le monate la kgora. (1½)
[17½]

KGOTSA**POTSO 13*****Lentswe la moledi – LD Ratladi***

- 13.1 A kutlobotlhoko. (2)
- 13.2 Batho ba mo tloile gonne e le motho yo o sa reng sepe.
Ke motho yo o nyatsegang yo o tlhokileng lesego.
O tswana le phologolo e e namelwang ke mang le mang.
(Dintlha di le pedi fela.) (2)
- 13.3 Gonne lesega ga le tthaloganye sepe mo botshelong. Le dumela sengwe le sengwe. (2)
- 13.4 seNabja. (2)
- 13.5 Fa o falotse ditlhatlhobo./Fa o fentse kgaisano.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (2)
- 13.6 Lesea le sefufu. (2)
- 13.7 A/O ledile thata. (2)

- 13.8 Ga ke bone se se diragalang. (2)
- 13.9 Gore o a nyatsiwa./Go nyadiwa. (1½)
[17½]

KGOTSA

POTSO 14

- 14.1 Mothofatso. (2)
- 14.2 Go mo thusa. (2)
- 14.3 Poeletsomdumo. (2)
- 14.4 Pula ga e yo./Ke fa pula e sa ne. (2)
- 14.5 Ke fa o tshwerwe ke tlala. (2)
- 14.6 Dikgomo. (2)
- 14.7 “A ngwangwalala le tema a sa itshoga tlala”. (2)
- 14.8 Temo. (2)
- 14.9 Segompieno, le na le matshwao a puiso/kgaogantswe ka ditemana.
(Dikarabo tsa baithuti di elwe tlhoko.) (1½)
[17½]

PALOGOTLHE YA KAROLO YA D: 35

PALOGOTLHE: 70

7.1.2 ROBURIKI YA GO TSHWAYA DIPOTSO TSA DITLHAMO, PADI LE TERAMA

Ela tlhoko pharologano ya maduo a a abetsweng diteng kgatshanong le popego le puo.

DIKHOUTU LE KABELO YA MADUO.		DITENG [15] Thanolo ya setlhogo, boteng jwa ngangisano, netefatso le go tshaloganya sekwalo.		POPEGO LE PUO [10] Popego, tatelano ya dintsha le tshagiso. Puo, segalo le setaele se se dirisiwang mo ditlhamong.
Khoutu 7 80% – 100%	Phitlhelelo ya dinaledi 20 – 25 maduo	-Boteng jwa thanolo ya setlhogo, dintsha tsotlhe di tshotlhomisitswe. -Thwadi ya dikarabo: 90% + bontle tota jwa dikarabo 80-89%: -Motseletsele wa ngangisano e e maleba e ikaegile ka sekwalo / setlhogo. -Ditlhangwa le sekwalo se se tshalogantsweng ka phitlhelelo e e gaisang thata.	Phitlhelelo ya dinaledi 8 – 10	-Popego e e nyalelanang. -Matseno le bokhutlo jwa maemo a a kwa godimo. -Ngangisano e e bopegileng sentle tota ,puo, segalo le setaele se se tshotlhegileng mme se nepagetse.
Khoutu 6 70 – 79%	Phitlhelelo ya matsetseleko 17½ – 19½ maduo	-Matsetseleko a thanolo ya setlhogo. Dintsha tsotlhe di tshotlhomisiwe. -Dikarabo ka botlalo. -Tatelano ya ngangisano e e utlwagalang e filwe. E tshageditswe go tswa mo pokong. -Go tshaloganya ditlhangwa le poko sentle.	Phitlhelelo ya matsetseleko 7 – 7½	-Tlhamo e e bopegileng sentle. -Matseno a a itumedisang le bokhutlo. -Ngangisano le mola wa kakanyo o o bonolo go ka latelwa. -Puo, segalo le setaele se se nepagetseng. -Tshagiso e ntle tota.

Khoutu 5 60 – 69%	Phitlhelelo e e tletseng 15 – 17 maduo	-Dikarabo dingwe di tsamaelana le setlhogo mme ngangisano/kganetso ga e maleba. -O paletswe ke go araba dipotso -Dintlha dingwe ga di na bopaki go bontsha fa di tsamaelana le setlhogo. -Bokoa thata mo ditlhangweng le mo lebokong.	Phitlhelelo e e tletseng 6 – 6½	-Popego e e siameng le ngangisano e e welang. -Matseno le bokhutlo le ditemana tse di nyalelanang sentle. -Kwelano ya ngangisano e ka latelwa. -Puo, segalo le setaele se se napagetseng mo go rileng
Khoutu 4 50 – 59%	Phitlhelelo e e itumedisang 12½ – 14½ maduo	-Thanolo ya setlhogo e e mo magareng ga e tlhotlhomise dintlha tsothe. -Go na le dintlha tse di tshegetsang setlhogo. -Dingangisano di a tshegetswa mme bopaki ga bo a tota.	Phitlhelelo e e itumedisang 5 – 5½	-Bosupi jwa polelo bo a bonagala. -Tlhamo a tlhabela tatelano ya dintlha. -Diphoso tsa puo ga di dintsi. -Segalo le setaele di a tsamaisana. -Di temana batlile di siama.
Khoutu 3 40 – 49%	Phitlhelelo ya tekano 10 – 12 maduo	-Maiteko fela a go araba dipotso. -Maiteko a go araba dipotso a a kwa tlasenyana. -Dikarabo tsa setlhogo. tse di sa tsepamang. -Kganetso e e sa totang ya bosiamisi jwa leboko. -Moithuti ga a ise a tlhaloganye setlhangwa le leboko sentle.	Phitlhelelo ya tekano 4 – 4½	-Popego e na le diphoso. -Ga go tatelano ya dintlha. -Diphoso tsa puo di a bonala. -Segalo le setaele ga di tsamaelane le maikaelelo a se se kwadilweng. -Ditemana di tletse diphoso

Khoutu 2 30 – 39%	Phitlhelelo e potlana 7½ – 9½ maduo	-Bokoa jwa go tlhologanya setlhogo. -Poeletso ya dikarabo nako nngwe go latlhegelwa ke karabo. - Ga go na kganetsano e e tseneletseng . thanolo e e fosagetseng sa tshegetswe ka leboko. - Setlhangwa se se bokoa e le tota.	Phitlhelelo e e potlana 3 – 3½	-Paakanyo e e bokoa. -Dintlha ga di latelane. -Diphoso tsa puo le setaele go supa kwalo e e bokoa. -Segalo le setaele ga di tsamaelane le lekwalo. -Ditemana di na le diphoso.
Khoutu 1 0 – 29%	Ga a fithhelela 0 – 7 maduo	-Dikarabo dingwe di tsamaelana le setlhogo mme ngangisano/kganetso ga e maleba. - O paletswe ke go araba dipotso. - Dintlha dingwe ga di na bopaki go bontsha fa di tsamaelana le setlhogo. - Bokoa thata mo ditlhangweng le mo lebokong.	Ga a fithhelela 0 – 2½	-Setlhogo ga se tsamaisane le diteng. -Ga go bopaki ba letlhomeso le tatelano ya dintlha. -Puo e e bokoa. -Setaele le puo e e fosagetseng. -Ditemana ga di a agega sentle.